

L'espia que estimà Mallorca

Antoni Serra acaba de publicar *L'Avinguda de la fosca*, una novel·la basada en un fet real: la vida i mort a Mallorca d'un dels més grans espies de tota la història: Thomas Harris.

Vostè sap qui era Thomas Harris? —Doncs no exactament. Però el seu nom em ronda el cap des que l'he vist en el passaport. La bona és que no som capaç d'identificar-lo.

—Jo tampoc no sabia qui era, senyor vescomte (...), fins que no he rebut l'informe de la policia. Thomas Harris va morir en un accident de trànsit l'any 1964, aquí, a la carretera de Lluçmajor. (...) Anem a pams, si li pareix: l'any 1985, crec que devia ser el mes d'octubre, la revista *Cambio 16* va publicar un reportatge sorprenent sobre l'espionatge a Espanya. Entre moltes coses curioses, l'autor revelava que Thomas Harris, instal·lat a Mallorca des del 48, era un talp al servei de la Unió Soviètica. Ni més ni pus, senyor vescomte, el cinquè home de la xarxa de Cambridge.”

Aquest és un extracte d'un diàleg entre el delegat del Govern a Balears i Enric Puigdenfilla i Visconti, vescomte d'Oloscau, cavaller del Sant Supulcre i de la Creu d'Ivori, protagonista de la darrera novel·la d'Antoni Serra. La novel·la parteix d'un fet real: la mort, estranya, de Thomas Harris a la carretera de Lluçmajor a principis de l'any 1964, ara fa trenta anys.

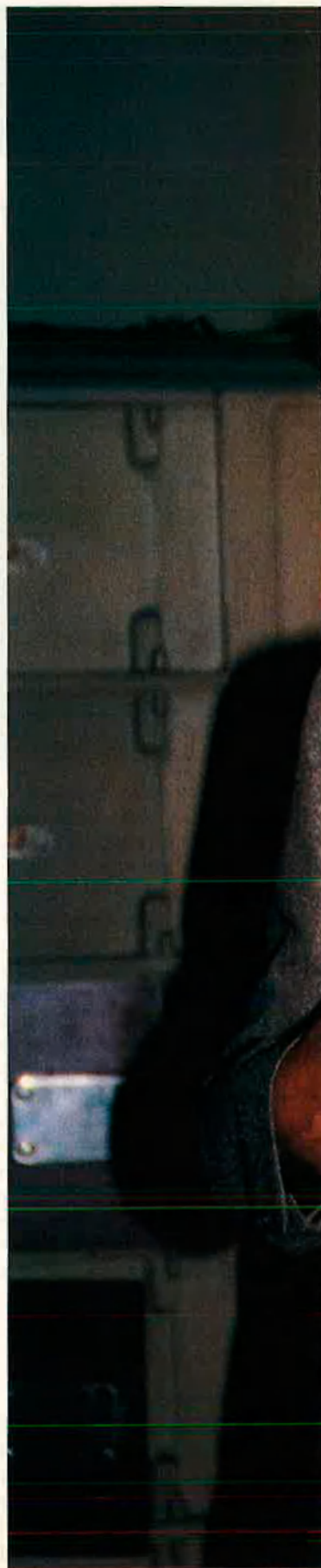
Han estat molts els estrangers que han deixat la vida a les carreteres mallorquines, però cap com Harris. Thomas Harris va ser mecenes, pintor i espia al servei de la Gran Bretanya i, posteriorment, també al servei de l'URSS. Servia a la potència comunista vivint a Mallorca, sota la dictadura de Franco. I el més increïble, gaudint del respecte i segurament de la protecció del règim.

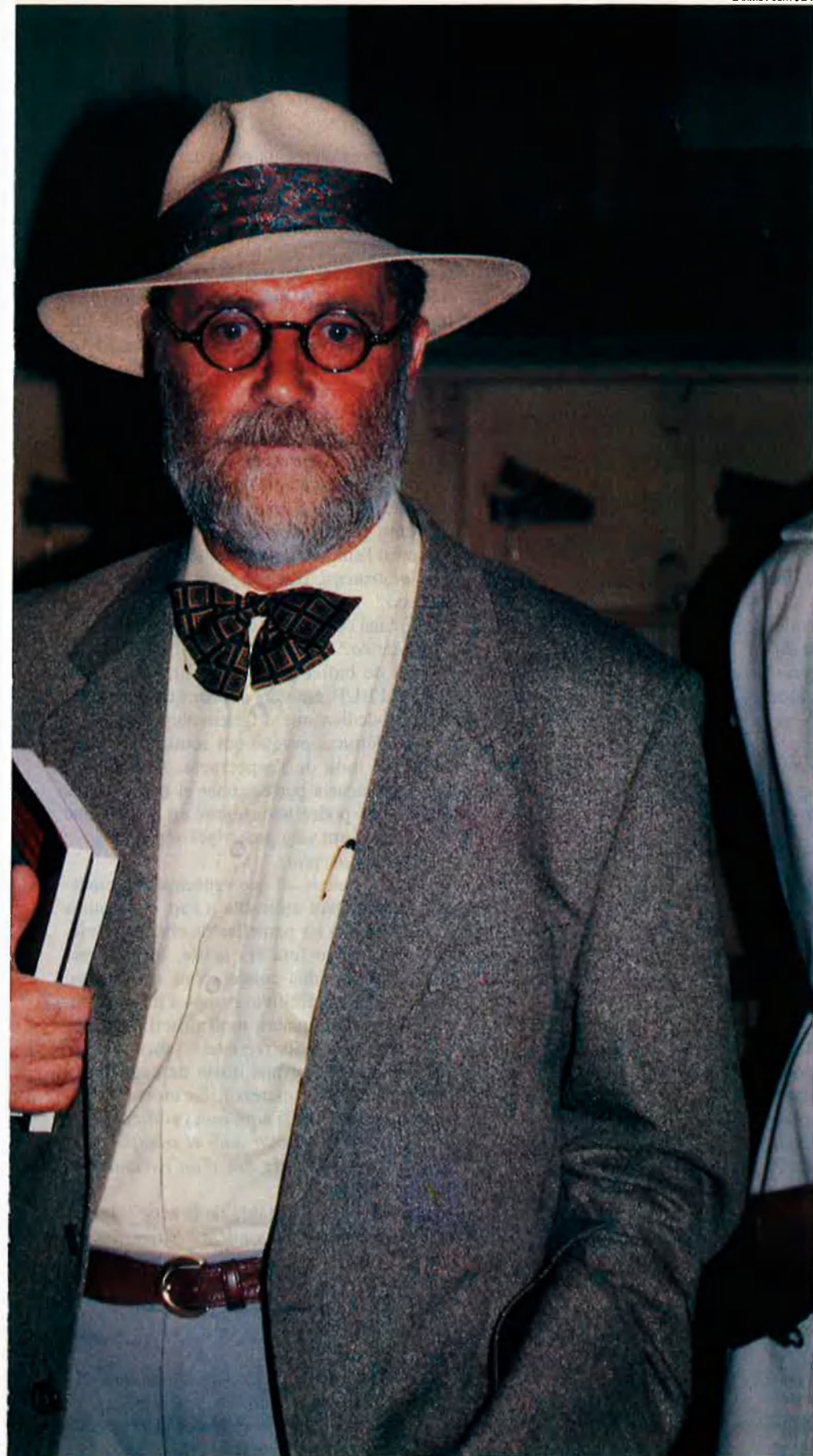
Aquell espia britànic de mare espanyola, poc després d'acabada la Segona Guerra Mundial, el 1948, es traslladà a viure a Mallorca. Setze anys més tard moria en un absurd accident de trànsit. La carretera no era perillosa. No hi havia espials dificultats meteorològiques. La

seva dona, que l'acompanyava en el cotxe, no va sofrir cap ferida greu. Accident o mort provocada? Sobre aquest interrogant Antoni Serra ha muntat la intriga de la seva darrera novel·la, *L'Avinguda de la fosca*. El que no és novel·la, però ho sembla, és la vida de Thomas Harris. Els pocs detalls que se'n coneixen, per ser exactes.

Thomas Harris pertanyia als serveis secrets britànics, almenys, des dels anys de la Guerra Civil espanyola, durant la qual s'encarregà de reclutar voluntaris per a les Brigades Internacionals per lluitar contra les tropes de Franco. Posteriorment apareix en els més alts esglaons del servei d'intel·ligència britànics. Segons diversos historiadors, Harris va ser el responsable màxim de l'operació *Fortitude*, el més gran engany de la història del contraespionatge. Thomas Harris va dirigir *Garbo* —el nom de guerra que responia a la personalitat del doble espia català Joan Pujol— quan va enganyar Hitler fent-li creure que la gran invasió de Normandia, la matinada del 6 de juny de 1944, no era més que un parany. Gràcies a aquella arriscada i victoriosa jugada es guanyaren les hores necessàries perquè el gruix de les forces expedicionàries aliades poguessin entrar en el continent.

Pocs anys després de la guerra, el 1948, Harris es troba ja a Espanya, només deu anys després d'haver estat reclutant voluntaris per lluitar contra Franco. Menys d'un any després d'haver arribat a Màlaga, fixa la seva residència a Mallorca. Concretament a Camp de Mar, Andratx. Aleshores ja devia treballar per als soviètics, igual que els seus companys del Grup de Cambridge —Burgess, MacLean, Philby i Blunt—; tots ells persones de gran altura intel·lectual i cultural —Harris compartia amb Blunt un gran amor per l'art— i que, segons diverses fonts, haurien arribat a la conclusió que el gran enemic no havia estat Hitler, sinó el capitalisme, que seguia tan fort

com abans de la guerra. D'aquí la seva conversió.

Des de Mallorca Harris finançava, segurament a través de negocis amb l'art, gran part de la xarxa de l'espionatge soviètic a Europa. El Govern republicà a l'exili també va rebre aportacions d'aquell estranger tan reservat que vivia a Camp de Mar.

Harris es desplaçava sovint al Port de Felanitx, a una casa des d'on es realitzaven els pagaments als agents i col·laboradors de l'espionatge soviètic.

Durant tota la dècada dels 50 i fins la seva mort el 1964, Harris va dur una doble vida, lluny de les sospites de coneguts i veïns. Ningú no s'imaginà mai que aquell amable i intel·ligent anglès era un espia.

La seva existència a Mallorca no era secreta. Segurament ni tan sols discreta. Les relacions amb les autoritats franquistes foren, si més no, cordials i de simpatia. Harris va arribar a fer donació de quadres de Goya, Zurbarán i El Greco, de la seva col·lecció particular, al Museo del Prado. A principis de 1964 Harris moria en un accident de trànsit. Una mort massa normal per un home com ell. Darrere d'ell queden moltes incògnites. Com és possible que els serveis d'intel·ligència de la dictadura franquista no el detectassin mai? O per ventura sí que el detectaren? És possible que treballàs alhora per als soviètics i per als espanyols?... Preguntes sense respostes.

Dels 16 anys de vida de Harris a Mallorca no ha quedat molt. Una quinzena de quadres pintats per ell que els familiars, després de la seva mort, van cedir al Museu de Mallorca. I el testimoni d'un amic de l'espia que pot donar una lleugera idea de com era aquell genial mestre de l'engany. El psiquiatre Bartomeu Mestre el va conèixer bé. Es feren amics. En certa ocasió va declarar al *Diario de Mallorca*: "quan li vaig demanar una vegada quina necessitat tenia de vendre quadres de la seva col·lecció particular, em va contestar que era millor així, perquè per ventura un dia tot el món seria socialista i ja no podria conservar totes aquestes obres d'art".

Afortunadament per ell, Harris va morir, o el mataren, 25 anys abans de veure com el seu suposat somni socialista s'ensorrava a Europa. I com la Mallorca que estimà es farcia de ciment capitalista. **Miquel Payeras**